

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор
з науково-методичної та навчальної роботи
О.Б. Жильцов
" 23 " 2015 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

3.1.1. ПП. ПСИХОЛОГІЯ ВІКОВА

Напрямок підготовки 6.020204 "Музичне мистецтво"

Педагогічний інститут

Київ – 2015 рік

УДК 378.1 (073)

ББК 74.580

Психологія вікова: робоча навчальна програма [для студентів за напрямом підготовки 6.020204 МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО /уклад. О.О. Музика. – К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2015. – 26 с.

Розробник:

Музика Олена Оксентівна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогіки і психології Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка

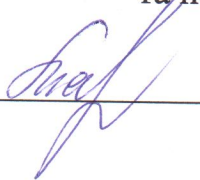
Робоча програма затверджена на засіданні кафедри педагогіки і психології

Протокол від “1” 02.09 2015 року №__

Завідувач кафедри педагогіки і психології

 Г.І. Іванюк

Заступник директора з науково-методичної та навчальної роботи

 М.А. Машовець

© О.О. Музика, 2015 рік

© КУ імені Бориса Грінченка, 2015 рік

І. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Предмет вікової психології – динаміка розвитку та функціонування психіки в онтогенезі

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів, відповідних ECTS: 3 кредити Кількість модулів – 3, змістових модулів – 3 модулі Загальна кількість годин: 108 годин Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 години самостійної роботи студента - 4 години	Шифр та назва галузі знань: 0202 «Мистецтво» Шифр та назва напрямку: 6.020204 МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО Освітньо-кваліфікаційний рівень: "бакалавр"	Нормативна дисципліна Цикл професійної та практичної підготовки Рік підготовки: 2-й. Семестр: 3-й. Аудиторні заняття - 28/4 години, з них: лекції (теоретична підготовка) – 16/4 годин семінарські заняття – 12/4 годин модульний контроль - 4/0 годин самостійна робота - 40/100 годин вид контролю - іспит сем. контроль - 36 годин	

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 33/67, для заочної форми навчання – 8/92

II. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета вивчення дисципліни «Психологія вікова» – набуття студентами знань про закономірності розвитку психіки в онтогенезі та розвиток умінь застосовувати психологічні знання у практичній роботі.

Основні завдання вивчення дисципліни «Психологія вікова»:

- ознайомити студентів з основними закономірностями і динамікою психічного розвитку та формування особистості в онтогенезі;
- на основі аналізу основних досліджень в галузі вікової психології ознайомити студентів з основами періодизації психічного розвитку особистості та особливостями розвитку людини у різні вікові періоди;
- формувати уміння застосовувати теоретичні знання у практичній роботі з дітьми та дорослими різних вікових груп.

По завершенню вивчення дисципліни студенти мають **знати**:

- завдання вікової психології;
- розділи вікової психології;
- поняття про розвиток (рушійні сили, фактори, закономірності психічного розвитку, теорії розвитку та вікові періодизації вітчизняних і зарубіжних вчених);
- особливості пренатальної фази розвитку людини;
- особливості психічного розвитку у віці немовляти (фаза новонародженого; значення безумовних та умовних рефлексів у розвитку немовляти; розвиток емоційної сфери у немовлят, комплекс пожвавлення та явище госпіталізму; розвиток пізнавальних процесів і моторики; значення спілкування з дорослими у розвитку дитини першого року життя);
- особливості психічного розвитку у ранньому віці (значення прямоходіння у розвитку дитини раннього віку; розвиток мовлення і мислення у ранньому віці; особливості предметно-маніпулятивної діяльності; розвиток самосвідомості дітей раннього віку; криза 3-х років);
- особливості психічного розвитку у дошкільному віці (теорії ігрової діяльності; загальна характеристика ігрової діяльності; ігрові ролі; сюжет гри; зміст гри; розвиток гри; взаємостосунки дітей у грі; значення іграшок у психічному розвитку дошкільників; вплив іграшок на психічний розвиток дітей; основні новоутворення дошкільного віку);

- особливості психічного розвитку у молодшому шкільному віці (особливості початкового періоду шкільного життя дитини; загальна характеристика учбової діяльності молодших школярів; розвиток пізнавальних процесів у молодшому шкільному віці; формування особистості молодшого школяра);
- особливості психічного розвитку у підлітковому віці (теорії кризи підліткового віку; анатоμο-фізіологічна перебудова організму підлітків і її вплив на психічний розвиток; формування особистості підлітка; особливості взаємовідносин і спілкування підлітків з дорослими і однолітками; розвиток пізнавальних процесів у підлітковому віці; особливості учбової та трудової та діяльності підлітків);
- особливості психічного розвитку у юнацькому віці (фізичний розвиток у юнацькому віці; розвиток самосвідомості і самооцінки; спілкування юнаків з дорослими та однолітками; дружба і любов у юнацькому віці; особливості формування світогляду юнаків; учіння, трудова діяльність та вибір професії у юнацькому віці);
- особливості психічного розвитку у дорослому віці (анатоμο-фізіологічні особливості періоду дорослості; розвиток психічних процесів у період дорослості; психосоціальний розвиток у період дорослості; кризи віку дорослості);
- особливості психічного розвитку людей літнього віку (теорії старіння; анатоμο-фізіологічні особливості людей літнього віку; особливості психічних процесів людей літнього віку; психосоціальний розвиток у літньому віці; допомога людям літнього віку).

По завершенню вивчення курсу студенти мають **уміти**:

- працювати з підручниками і посібниками з вікової психології, першоджерелами, словниками, вести конспекти першоджерел та психологічний словник;
- здійснювати аналіз результатів основних досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених в галузі вікової психології;
- аналізувати соціальну ситуацію розвитку особистості на різних вікових етапах;
- застосовувати теоретичні знання у практичній роботі з дітьми та дорослими різних вікових груп.

ІІІ. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль І.

ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ ВІКОВОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Тема 1. Вікова психологія як галузь психологічної науки

Предмет дослідження вікової психології. Коротка історія розвитку вікової психології. Поняття про розвиток (філогенез, онтогенез), вік (хронологічний вік, психологічний вік). Теоретичні та практичні завдання сучасної вікової психології.

Основні розділи вікової психології. Зв'язок вікової психології з загальною психологією, фізіологією, педагогікою та іншими науками. Класифікація методів вікової психології.

Основні поняття теми: вікова психологія, онтогенез, філогенез, психічний розвиток, розвиток особистості, методологія, метод, методика.

Рекомендована література

1. Вікова та педагогічна психологія : Навчальний посібник / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська та ін. – К.: Каравела, 2008. – 400 с.
2. Люблінська Г.О. Дитяча психологія. – К.: Вища школа, 1974. – 355 с.
3. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія.- К.: Академвидав, 2006. -360 с.
4. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В. Вікова психологія. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 384 с.

Тема 2. Закономірності та динаміка психічного розвитку та формування особистості в онтогенезі

Поняття про психічний розвиток. Розвиток індивіда та формування особистості. Рушійні сили психічного розвитку.

Фактори психічного розвитку. Роль біологічних та соціальних факторів у психічному розвитку особистості.

Загальні закономірності психічного розвитку (нерівномірність, інтеграція і диференціація психіки, пластичність). Поняття про сензитивні та латентні періоди, про затримки психічного розвитку. Діалектичний взаємозв'язок навчання та розвитку.

Вікова періодизація розвитку особистості та її психологічні критерії. Соціальна ситуація розвитку, провідна діяльність, психічні новоутворення. Кризові явища у психічному розвитку.

Основні поняття теми: вік, віковий період, сенситивний період, латентний період, пластичність, рівень актуального розвитку, зона ближчого розвитку, соціальна ситуація розвитку, провідна діяльність, психічні новоутворення.

Рекомендована література

1. Вікова та педагогічна психологія : Навчальний посібник / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська та ін. – К.: Каравела, 2008. – 400 с.
2. Люблінська Г.О. Дитяча психологія. – К.: Вища школа, 1974. – 355 с.
3. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія.- К.: Академвидав, 2006. -360 с.
4. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасека О.В. Вікова психологія. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 384 с.
5. Психологія особистості: Словник-довідник /За редакцією П.П. Горностая, Т.М. Титаренко. – К.: Рута, 2001. – 319 с.
6. Эльконин Д.Б. Избранные психологические труды. – М.: Педагогика, 1989. – 555 с.

Змістовий модуль 2.

ПСИХОЛОГІЯ ДИТИНСТВА

Тема 3. Психологічні особливості розвитку дитини у ранньому віці

Психологія пренатального розвитку.

Вік немовляти. Характеристика фази новонародженості. Рефлекси та їх значення в житті людини. Взаємозв'язок фізичного та психічного розвитку немовляти. Розвиток емоційної сфери у немовлят. Комплекс пожвавлення. Безпосереднє емоційне спілкування як провідна діяльність немовляти. Характеристика психічних новоутворень періоду немовляти.

Психічний розвиток у ранньому дитинстві. Соціальна ситуація розвитку в ранньому дитинстві. Предметно-маніпуляційна діяльність та її значення для психічного розвитку дитини. Новоутворення в ранньому дитинстві. Розвиток мовлення. Розумовий розвиток дитини у ранньому віці. Передумови формування особистості у ранньому дитинстві. Криза 3-х років.

Основні поняття теми: умовний рефлекс, безумовний рефлекс, атавістичний рефлекс, комплекс пожвавлення, госпіталізм, безпосереднє емоційне спілкування, предметно-маніпуляційна діяльність, наслідування, мовлення, наочно-дійове мислення, самосвідомість, криза 3-х років.

Рекомендована література

1. Вікова та педагогічна психологія : Навчальний посібник / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська та ін. – К.: Каравела, 2008. – 400 с.
2. Люблінська Г.О. Дитяча психологія. – К.: Вища школа, 1974. – 355 с.
3. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія.- К.: Академвидав, 2006. -360 с.
4. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В. Вікова психологія. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 384 с.
5. Психологія особистості: Словник-довідник /За редакцією П.П. Горностая, Т.М. Титаренко. – К.: Рута, 2001. – 319 с.
6. Эльконин Д.Б. Избранные психологические труды. – М.: Педагогика, 1989. – 555 с.
7. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. – К.: Рад.школа, 1989. – 608 с.
8. Мухина В.С. Детская психология.: Учеб. для студентов пед. ин-тов /Под ред. Л.А. Венгера. – М.: Просвещение, 1985. – 272 с.
9. Приходько Ю.О. Дитяча психологія: нариси становлення та розвитку: навчальний посібник для студентів педагогічних вузів / Ю. О. Приходько. – 2-е вид., доповнене. – К. : Міленіум, 2004. – 192 с.

Тема 4. Психічний розвиток та формування особистості у дошкільному віці

Особливості фізичного та психічного розвитку дошкільника.

Гра як провідна діяльність в дошкільному дитинстві. Рольова гра як особлива форма взаємодії дитини зі світом дорослих. Роль гри в психічному розвитку.

Характеристика новоутворень у дошкільному дитинстві (супідрядність мотивів, децентрація мислення, потреба у значимій та соціально оцінюваній діяльності, потреба у соціальній відповідності, первинні етичні інстанції і моральні почуття). Значення дошкільного віку у формуванні особистості дитини.

Основні поняття теми: сюжетно-рольова гра, супідрядність мотивів, децентрація мислення, первинні етичні інстанції.

Рекомендована література

1. Вікова психологія /За ред. Г.С. Костюка. – К.: Рад. школа. – 1976. – 272 с.
2. Вікова та педагогічна психологія : Навчальний посібник / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська та ін. – К.: Каравела, 2008. – 400 с.
3. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. – К.: Рад.школа, 1989. – 608 с.
4. Мухина В.С. Детская психология.: Учеб. для студентов пед. ин-тов /Под ред. Л.А. Венгера. – М.: Просвещение, 1985. – 272 с.
5. Подоляк Л.Г. Основы вікової психології. – К.: Главник, 2006. – 112 с.

6. Поліщук В.М. Вікова і педагогічна психологія: Навчальний посібник. – Суми: Університетська книга, 2007. – 336 с.
7. Приходько Ю.О. Дитяча психологія: нариси становлення та розвитку: навчальний посібник для студентів педагогічних вузів / Ю. О. Приходько. – 2-е вид., доповнене. – К. : Міленіум, 2004. – 192 с.
8. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія.- К.: Академвидав, 2006. -360 с.
9. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасека О.В. Вікова психологія. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 384 с.
10. Эльконин Д.Б. Избранные психологические труды. – М.: Педагогика, 1989. – 555 с.

Тема 5. Психічний розвиток та формування особистості молодшого школяра

Анатомо-фізіологічні особливості молодших школярів. Психологічна готовність дитини до школи (соціально-психологічна, інтелектуальна, мотиваційно-вольова готовність). Особливості соціальної ситуації розвитку у молодшому шкільному віці.

Психічна перебудова пов'язана зі вступом дитини до школи, роль вчителя у цьому процесі. Навчальна діяльність як провідна у молодшому шкільному віці, її особливості. Динаміка та шляхи і засоби формування у молодших школярів інтересу до навчання.

Розвиток пізнавальних процесів, їх особливості. Формування особистості молодшого школяра. Молодший школяр як суб'єкт учбової діяльності (Г.А.Цукерман). Мотивація учіння. Учіння і розвиток самостійності.

Основні поняття теми: учіння, рефлексія, писемне мовлення, довільність пізнавальних процесів, внутрішній план дій.

Рекомендована література

1. Вікова психологія /За ред. Г.С. Костюка. – К.: Рад. школа. – 1976. – 272 с.
2. Вікова та педагогічна психологія : Навчальний посібник / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська та ін. – К.: Каравела, 2008. – 400 с.
3. Готов ли Ваш ребенок к школе? /Л.Н.Абрамова, Е.И.Кульчицкая. – К.: Знание, 1991.
4. Маркова А.К., Матис Т.А., Орлов А.Б. Формирование мотивации учения. - М., 1990.
5. Мухина В.С. Детская психология.: Учеб. для студентов пед. ин-тов /Под ред. Л.А. Венгера. – М.: Просвещение, 1985. – 272 с.
6. Подоляк Л.Г. Основы вікової психології. – К.: Главник, 2006. – 112 с.
7. Приходько Ю.О. Дитяча психологія: нариси становлення та розвитку: навчальний посібник для студентів педагогічних вузів / Ю. О. Приходько. – 2-е вид., доповнене. – К. : Міленіум, 2004. – 192 с.
8. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія.- К.: Академвидав, 2006. -360 с.
9. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасека О.В. Вікова психологія. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 384 с.

10. Цукерман Г.А., Суховерша Ю.И. Как младшие школьники становятся субъектами учебной деятельности? (Три года лонгитюдного исследования) //Психологическая наука и образование. – 2000. – №1. – С.52-63.
 11. Эльконин Д.Б. Избранные психологические труды. – М.: Педагогика, 1989. – 555 с.
- Змістовий модуль 3.

ПСИХОЛОГІЯ ДОРОСЛОСТІ

Тема 6. Особливості психічного розвитку особистості у підлітковому та юнацькому віці

Підлітковий вік як перехідний від дитинства до дорослості. Анатомо-фізіологічна перебудова організму підлітка, її відображення в психологічних особливостях цього віку. Характеристика основних теорій розвитку підлітка.

Формування особистості в підлітковому віці. Розвиток самосвідомості підлітка. Основні суперечності підліткового віку. Проблема кризи розвитку. Почуття дорослості як центральне психічне новоутворення підліткового віку. Критичне ставлення до дорослих. Спілкування з ровесниками у процесі суспільно-корисної діяльності як провідна діяльність у підлітковому віці. Ставлення до учбової діяльності. Трудова діяльність, її значення для формування особистості підлітка.

Формування особистості у юнацькому віці. Особливості самосвідомості та самооцінки юнаків та дівчат. Дружба і любов у юнацькому віці. Розвиток емоційно-вольової сфери.

Особливості розвитку пізнавальних процесів та мотивів учіння в юнацькому віці. Характеристика провідної діяльності у юнацькому віці. Психологічні особливості формування професійних інтересів, нахилів та здібностей юнаків та дівчат.

Основні поняття теми: почуття дорослості, гіпотетико-дедуктивне мислення, акселерація, емансипація, Я-концепція, інтимно-особистісне спілкування, ініціація, професійне самовизначення, особистісне самовизначення, світогляд.

Рекомендована література

1. Вікова психологія /За ред. Г.С. Костюка. – К.: Рад. школа. – 1976. – 272 с.
2. Вікова та педагогічна психологія : Навчальний посібник / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська та ін. – К.: Каравела, 2008. – 400 с.
3. Кле М. Психология подростка. Психосексуальное развитие: Пер. с франц. – М.: Педагогика, 1991. – 176 с.
4. Подоляк Л.Г. Основы вікової психології. – К.: Главник, 2006. – 112 с.

5. Приходько Ю.О. Дитяча психологія: нариси становлення та розвитку: навчальний посібник для студентів педагогічних вузів / Ю. О. Приходько. – 2-е вид., доповнене. – К. : Міленіум, 2004. – 192 с.
6. Райс Ф. Психология подросткового и юношеского возраста. – СПб.: Издательство «Питер», 2000. – 656 с.
7. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія.- К.: Академвидав, 2006. -360 с.
8. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В. Вікова психологія. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 384 с.
9. Эльконин Д.Б. Избранные психологические труды. – М.: Педагогика, 1989. – 555 с.

Тема 7. Особливості психічного розвитку дорослої людини

Психологічні теорії розвитку особистості в дорослому віці. Загальна характеристика дорослості. Рання дорослість. Зрілий дорослий вік.

Психосоціальний розвиток у дорослому віці. Особистість, сім'я та робота: контекст розвитку дорослої людини. Етапи професійного становлення та розвиток особистості. Робота та стиль життя. Сім'я, батьківство та розвиток особистості.

Кризові явища у психічному розвитку особистості. Причини виникнення та типологія життєвих криз.

Основні поняття теми: соціальна роль, самоактуалізація, ідентичність, смисл життя, екзистенційний вакуум, майстерність, професіоналізм, професійна деформація особистості, життєвий шлях, життєва перспектива.

Рекомендована література

1. Вікова та педагогічна психологія : Навчальний посібник / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська та ін. – К.: Каравела, 2008. – 400 с.
2. Крайг Г. Психология развития. – СПб.: Питер, 2002. – С. 647-825.
3. Крайг Г., Бокум Д. Психология развития. – СПб.: Питер, 2004. – С. 646-719.
4. Психология человека от рождения до смерти. / Под ред. А.А. Реана. – СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2003. – С. 304-348.
5. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія.- К.: Академвидав, 2006. -360 с.
6. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В. Вікова психологія. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 384 с.
7. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности: основные положения, исследования и примечания. – СПб. : Питер Ком, 1998. – С. 219-235.

Тема 8. Особливості психічного розвитку літньої людини

Особистість і старіння. Теорії старості.

Психосоціальний розвиток у літньому віці. Особливості інтелектуального та когнітивного розвитку людей літнього віку.

Психологічні проблеми старості. Особистісні та соціальні проблеми літніх людей. Допомога людям літнього віку.

Основні поняття теми: *геронтопсихологія, геронтогенез, старість, ейджизм, природне старіння, мудрість, позитивне функціонування, смерть, евтаназія.*

Рекомендована література

1. Ермолаева М. Практическая психология старости. – М.: ЕКСМО-Пресс, 2002. – 320 с.
2. Кемпер Иоганнес. Легко ли не стареть?: Пер. с нем. – М.: Издательская группа «Прогресс» – «Культура»; Издательство Агенства «Яхтсмен», 1996. – 208 с.
3. Крайг Г. Психология развития. – СПб.: Питер, 2002. – С. 825-918.
4. Крайг Г., Бокум Д. Психология развития. – СПб.: Питер, 2004. – С. 793-819.
5. Крэйи У. Теории развития. Секреты формирования личности. – СПб.: Прайм - ЕВРОЗНАК, 2002. – С. 377-380.
6. Ливехуд Б. Кризисы жизни – шансы жизни. Развитие человека между детством и старостью / Перевод с нем. Э.М.Радский, редактор Л.Н. Банзелюк. – Калуга, 1994. – 224 с.
7. Психология человека от рождения до смерти / Под ред. А.А. Реана. – СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2003. – С. 388-392.
8. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія.- К.: Академвидав, 2006. -360 с.
9. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В. Вікова психологія. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 384 с.

VII. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА КАРТА ДИСЦИПЛІНИ «ПСИХОЛОГІЯ ВІКОВА»

Разом: 108 год., лекції – 16 год., семінарські заняття – 12 год., самостійна робота – 40 год., МКР – 4 год.,
семестровий контроль – 36 год.

Модулі	Змістовий модуль І				Змістовий модуль ІІ				Змістовий модуль ІІІ			
Назва модуля	Загальні питання вікової психології				Психологія дитинства				Психологія дорослості			
К-сть балів за модуль	59 балів				65 балів				40 балів			
Лекції	1	2			3	4	5	6	7	8		
Теми лекцій	Вікова психологія як галузь психологічної науки (1 бал.)	Закономірності та динаміка психічного розвитку та формування особистості в онтогенезі (1 бал.)			Психологічні особливості розвитку дитини у ранньому віці (1 бал.)	Психічний розвиток та формування особистості у дошкільному віці (1 бал.)	Психічний розвиток та формування особистості молодших школярів (1 бал.)	Психічний розвиток особистості у підлітковому та юнацькому віці (1 бал.)	Особливості психічного розвитку людини у зрілому віці (1 бал.)	Особливості психічного розвитку літньої людини (1 бал.)		
8 балів												
Теми семінарських занять	Особливості психічного розвитку в онтогенезі (10 балів + 1 бал відвідування)	Проблеми періодизації психічного розвитку (10 балів + 1 бал відвідування)			Особливості психічного розвитку дитини до 3-х років (10 балів + 1 бал відвідування)	Психосоціальний розвиток у дошкільному та молодшому шкільному віці (10 балів + 1 бал відвідування)			Психосоціальний розвиток у підлітковому та юнацькому віці (10 балів + 1 бал відвідування)	Психосоціальний розвиток у зрілому віці (10 балів + 1 бал відвідування)		
66 балів												
Самостійна робота – 40 б.	5	5			5	5	5	5	5	5		
Поточний контроль – 50 балів	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)				Модульна контрольна робота 2 (25 балів)							
Підсумковий контроль – 40 балів												
Іспит - 40 балів												

Дисципліна з ПМК 164 : 60 = 2.733

IV. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№	Назви змістових модулів і тем	Всього годин	Кількість годин						
			денна форма/ заочна форма						
			аудиторні години	лекції	семінарські	Індивідуальна робота	підготовка до іспиту	самостійна робота	модульний контроль
Модуль 1.									
Змістовий модуль 1.									
Загальні питання вікової психології									
1.	Вікова психологія як галузь психологічної науки	7/14	2	2/0				5/14	
2.	Закономірності та динаміка психічного розвитку та формування особистості в онтогенезі	7/20	2/2	2/2				5/18	
	Особливості психічного розвитку в онтогенезі	2/2	2/2		2/2				
	Проблеми періодизації психічного розвитку	2/0	2		2/0				
	Модульний контроль	2/0							2/0
Разом за змістовим модулем 1		20/36	8/4	4/2	4/2			10/32	2/0
Разом за модулем 1		20/36	8/4	4/2	4/2			10/32	2/0
Модуль 2.									
Змістовий модуль 2.									
Психологія дитинства									
3.	Психологічні особливості розвитку дитини у ранньому віці	7/14	2/2	2/2				5/12	
	Особливості психічного розвитку дитини до 3-х років	2/2	2/2		2/2				
4.	Психічний розвиток та	7/8	2	2/0				5/8	

	формування особистості у дошкільному віці								
5.	Психічний розвиток та формування особистості молодших школярів	7/12	2	2/0				5/12	
	Психосоціальний розвиток у дошкільному та молодшому шкільному віці	2/0	2		2/0				
	Модульний контроль	2/0							2/0
<i>Разом за змістовим модулем 2</i>		27/36	10/4	6/2	4/2			15/32	2/0
Разом за модулем 2		27/36	10/4	6/2	4/2			15/32	2/0
Модуль 3.									
Змістовий модуль 3.									
Психологія дорослості									
6.	Особливості психічного розвитку особистості у підлітковому та юнацькому віці	7/14	2	2/0				5/14	
	Психосоціальний розвиток у підлітковому та юнацькому віці	2/0	2		2/0				
7.	Особливості психічного розвитку людини у зрілому віці (від 21 до 60 років)	7/14	2	2/0				5/14	
	Психосоціальний розвиток у зрілому віці	2/0	2		2/0				
8.	Особливості психічного розвитку літньої людини (від 60 років)	7/8	2	2/0				5/8	
Разом за змістовим модулем 3		25/36	10/0	6/0	4/0			15/36	
Разом за модулем 3		25/36	10/0	6/0	4/0			15/36	
Всього за змістовими модулями		72/108	28/8	16/4	12/4			40/100	4/0
Іспит							36		
Всього		108/108	28/8	16/4	12/4		36	40/100	4/0

V. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Особливості психічного розвитку в онтогенезі	2
2.	Проблеми періодизації психічного розвитку	2
3.	Особливості психічного розвитку дитини до 3-х років	2
4.	Психосоціальний розвиток у дошкільному та молодшому шкільному віці	2
5.	Психосоціальний розвиток у підлітковому та юнацькому віці	2
6.	Психосоціальний розвиток у зрілому віці	2

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль I.

ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ ВІКОВОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Семінарське заняття 1.

Особливості психічного розвитку в онтогенезі (2 год.)

1. Поняття про психічний розвиток.
2. Рушійні сили психічного розвитку.
3. Фактори психічного розвитку. Роль біологічних та соціальних факторів у психічному розвитку особистості.
4. Психологічний аналіз закономірностей психічного розвитку.
5. Критерії психічного розвитку.

Рекомендована література

1. Вікова та педагогічна психологія : Навчальний посібник / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська та ін. – К.: Каравела, 2008. – 400 с.
2. Люблінська Г.О. Дитяча психологія. – К.: Вища школа, 1974. – 355 с.
3. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія.- К.: Академвидав, 2006. -360 с.
4. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В. Вікова психологія. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 384 с.

Семінарське заняття 2.

Проблеми періодизації психічного розвитку (2 год.)

1. Значення періодизації психічного розвитку.
2. Теорія рекапітуляції (С. Холл).
3. Психодинамічний підхід (З. Фройд).
4. Соціогенетичний підхід (Е. Еріксон).
5. Концепція Д.Б. Ельконіна.

Рекомендована література

1. Вікова та педагогічна психологія : Навчальний посібник / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська та ін. – К.: Каравела, 2008. – 400 с.
2. Люблінська Г.О. Дитяча психологія. – К.: Вища школа, 1974. – 355 с.
3. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія.- К.: Академвидав, 2006. -360 с.
4. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В. Вікова психологія. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 384 с.
5. Психологія особистості: Словник-довідник /За редакцією П.П. Горностая, Т.М. Титаренко. – К.: Рута, 2001. – 319 с.
6. Эльконин Д.Б. Избранные психологические труды. – М.: Педагогика, 1989. – 555 с.

Змістовий модуль 2.

ПСИХОЛОГІЯ ДИТИНСТВА

Семінарське заняття 3.

Особливості психічного розвитку дитини до 3-х років (2 год.)

1. Народження дитини. Фаза новонародженості. Безумовні та умовні рефлексy та їх значення в житті людини.
2. Спілкування з дорослими та його вплив на розвиток емоційної сфери, пізнавальних процесів і моторики дитини у віці немовляти.
3. Прямоходіння та його значення для розвитку дитини раннього віку.
4. Розвиток мовлення і мислення у ранньому віці в предметно-маніпуляційній діяльності.
5. Розвиток самосвідомості дітей раннього віку. Криза 3-х років.

Рекомендована література

1. Вікова та педагогічна психологія : Навчальний посібник / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська та ін. – К.: Каравела, 2008. – 400 с.
2. Люблінська Г.О. Дитяча психологія. – К.: Вища школа, 1974. – 355 с.
3. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія.- К.: Академвидав, 2006. -360 с.

4. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В. Вікова психологія. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 384 с.
5. Психологія особистості: Словник-довідник /За редакцією П.П. Горностая, Т.М. Титаренко. – К.: Рута, 2001. – 319 с.
6. Эльконин Д.Б. Избранные психологические труды. – М.: Педагогика, 1989. – 555 с.
7. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. – К.: Рад.школа, 1989. – 608 с.
8. Мухина В.С. Детская психология.: Учеб. для студентов пед. ин-тов /Под ред. Л.А. Венгера. – М.: Просвещение, 1985. – 272 с.
9. Приходько Ю.О. Дитяча психологія: нариси становлення та розвитку: навчальний посібник для студентів педагогічних вузів / Ю. О. Приходько. – 2-е вид., доповнене. – К. : Міленіум, 2004. – 192 с.

Семінарське заняття 4.

Психосоціальний розвиток у дошкільному та молодшому шкільному віці (2 год.)

1. Розвиток особистості дитини дошкільного віку.
2. Сюжетно-рольова гра як провідна діяльність дошкільника.
3. Особливості розвитку пізнавальної сфери дошкільників та показники готовності дитини до школи.
4. Специфіка учбової діяльності молодших школярів.
5. Розвиток пізнавальних процесів учнів початкових класів.
6. Формування особистості дитини у молодшому шкільному віці.

Рекомендована література

1. Вікова та педагогічна психологія : Навчальний посібник / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська та ін. – К.: Каравела, 2008. – 400 с.
2. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. – К.: Рад.школа, 1989. – 608 с.
3. Люблінська Г.О. Дитяча психологія. – К.: Вища школа, 1974. – 355 с.
4. Мухина В.С. Детская психология.: Учеб. для студентов пед. ин-тов /Под ред. Л.А. Венгера. – М.: Просвещение, 1985. – 272 с.
5. Приходько Ю.О. Дитяча психологія: нариси становлення та розвитку: навчальний посібник для студентів педагогічних вузів / Ю. О. Приходько. – 2-е вид., доповнене. – К. : Міленіум, 2004. – 192 с.
6. Психологія особистості: Словник-довідник /За редакцією П.П. Горностая, Т.М. Титаренко. – К.: Рута, 2001. – 319 с.
7. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія.- К.: Академвидав, 2006. -360 с.
8. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В. Вікова психологія. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 384 с.
9. Эльконин Д.Б. Избранные психологические труды. – М.: Педагогика, 1989. – 555 с.

Змістовий модуль 3.

ПСИХОЛОГІЯ ДОРΟΣЛОСТІ

Семінарське заняття 5.

Психосоціальний розвиток у підлітковому та юнацькому віці (2 год.)

1. Характеристика соціальної ситуації розвитку у підлітковому та юнацькому віці.
2. Особливості взаємовідносин і спілкування підлітків з однолітками та дорослими.
3. Формування особистості підлітка.
4. Особливості формування особистості у юнацькому віці.
5. Життєві плани і професійне самовизначення юнаків та дівчат.

Рекомендована література

1. Вікова психологія /За ред. Г.С. Костюка. – К.: Рад. школа. – 1976. – 272 с.
2. Вікова та педагогічна психологія : Навчальний посібник / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська та ін. – К.: Каравела, 2008. – 400 с.
3. Кле М. Психология подростка. Психосексуальное развитие: Пер. с франц. – М.: Педагогика, 1991. – 176 с.
4. Подоляк Л.Г. Основи вікової психології. – К.: Главник, 2006. – 112 с.
5. Приходько Ю.О. Дитяча психологія: нариси становлення та розвитку: навчальний посібник для студентів педагогічних вузів / Ю. О. Приходько. – 2-е вид., доповнене. – К. : Міленіум, 2004. – 192 с.
6. Райс Ф. Психология подросткового и юношеского возраста. – СПб.: Издательство «Питер», 2000. – 656 с.
7. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія.- К.: Академвидав, 2006. -360 с.
8. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В. Вікова психологія. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 384 с.
9. Эльконин Д.Б. Избранные психологические труды. – М.: Педагогика, 1989. – 555 с.

Семінарське заняття 6.

Психосоціальний розвиток у зрілому віці (2 год.)

1. Психологічні особливості розвитку особистості в період ранньої, середньої та пізньої дорослості.
2. Особистість, сім'я та робота в контексті розвитку дорослої людини.
3. Кризові явища у психічному розвитку особистості. Причини виникнення та типологія життєвих криз.
4. Особистість і старіння. Психологічні проблеми старості.

Рекомендована література

1. Вікова та педагогічна психологія : Навчальний посібник / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська та ін. – К.: Каравела, 2008. – 400 с.
2. Ермолаєва М. Практическая психология старости. – М.: ЕКСМО-Пресс, 2002. – 320 с.
3. Крайг Г. Психология развития. – СПб.: Питер, 2002. – С. 647-825.
4. Крайг Г., Бокум Д. Психология развития. – СПб.: Питер, 2004. – С. 646-719.
5. Психология человека от рождения до смерти. / Под ред. А.А. Реана. – СПб.: прайм-ЕВРОзнак, 2003. – С. 304-348.
6. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія.- К.: Академвидав, 2006. -360 с.
7. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В. Вікова психологія. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 384 с.
8. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности: основные положения, исследования и примечания. – СПб. : Питер Ком, 1998. – С. 219-235.

VI. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Вікова психологія як галузь психологічної науки	5/8
2.	Закономірності та динаміка психічного розвитку та формування особистості в онтогенезі	5/24
3.	Психологічні особливості розвитку дитини у ранньому віці	5/12
4.	Психічний розвиток та формування особистості у дошкільному віці	5/10
5.	Психічний розвиток та формування особистості молодших школярів	5/10
6.	Особливості психічного розвитку особистості у підлітковому та юнацькому віці	5/14
7.	Особливості психічного розвитку людини у зрілому віці	5/14
8.	Особливості психічного розвитку літньої людини	5/8
	Разом	40/100

VIII. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У роботі зі студентами використовуються такі *основні методи*:

- лекція, пояснення, наукова дискусія;
- індивідуальна і групова робота;
- робота під керівництвом викладача та самостійне опрацювання матеріалу;
- робота з аналізу літератури, конспектування та аналіз статей;
- підготовка тематичних виступів.

IX. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Методи усного контролю:

індивідуальне опитування, фронтальне опитування, дискусія

Методи письмового контролю:

тестування, письмове опитування, модульні контрольні роботи, екзамен

Методи самоконтролю:

уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз

Х. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Поточне тестування та самостійна робота								Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2			Змістовий модуль 3			40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8		
17	17+25	17	17	6+25	17	17	6		

Розрахунок рейтингових балів

№	Вид діяльності	Кількість балів
1.	Семінарські заняття	6 x 11 б. = 66 б.
2	Модульні контрольні роботи	2 x 25 б. = 50 б.
3	Самостійна робота	8 x 5 б. = 40 б.
4	Відвідування лекцій	8 x 1 б. = 8 б.
	Сума рейтингових балів:	164 бали
	Коефіцієнт перерахунку балів - 3,15	164 : 2,733 = 60 б.
6	Екзамен	40 б.
Разом:		100 балів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Шкала оцінювання: національна та ECTS			
Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

XI. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

- конспекти лекцій;
- навчальні посібники;
- робоча навчальна програма;
- мультимедійні презентації;
- ілюстративні матеріали;
- тестові та контрольні завдання для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів;
- засоби підсумкового контролю (комплект друкованих завдань для підсумкового контролю).

ХІІ. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА

1. Вікова та педагогічна психологія : Навчальний посібник / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська та ін. – К.: Каравела, 2008. – 400 с.
2. Люблінська Г.О. Дитяча психологія. – К.: Вища школа, 1974. – 355 с.
3. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія.- К.: Академвидав, 2006. - 360 с.
4. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасека О.В. Вікова психологія. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 384 с.

ДОПОМІЖНА

1. Байярд Р.Т., Байярд Д. Ваш беспокойный подросток. – М.: Просвещение, 1991. – 224 с.
2. Божович Л.И. Личность и ее формирование в детском возрасте. – СПб.: Питер, 2009. - 400с.
3. Вікова психологія /За ред. Г.С. Костюка. – К.: Рад. школа. – 1976. – 272 с.
4. Возрастная и педагогическая психология: Учеб. пособие для пед. ин-тов /Под ред. М.В. Гамезо и др. – М.: Просвещение, 1984. – 256 с.
5. Детская психология : Учеб. Пособие / Под ред. Я.Л. Коломинского, Е.А. Панько. – Мн.: Университетское, 1988. – 399 с.
6. Кле М. Психология подростка. Психосексуальное развитие: Пер. с франц. – М.: Педагогика, 1991. – 176 с.
7. Крайг Г. Психология развития. – СПб.: Питер, 2002. – 992 с.
8. Крезйн У. Теории развития. Секреты формирования личности. – СПб.: прайм – ЕВРОЗНАК, 2002. – 512 с.
9. Мухина В.С. Детская психология: Учеб. для студентов пед. ин-тов /Под ред. Л.А. Венгера. – М.: Просвещение, 1985. – 272 с.
10. Ньюкомб Н. Развитие личности ребенка. – СПб.: Питер, 2002. – 640 с.
11. Обухова Л.Ф. Возрастная психология. Учебное пособие. – М.: Педагогическое общество России, 2000.
12. Подоляк Л.Г. Основи вікової психології. – К.: Главник, 2006. – 112 с.
13. Поліщук В.М. Вікова і педагогічна психологія: Навчальний посібник. – Суми: Університетська книга, 2007. – 336 с.

14. Приходько Ю.О. Дитяча психологія: нариси становлення та розвитку: навчальний посібник для студентів педагогічних вузів / Ю. О. Приходько. – 2-е вид., доповнене. – К. : Міленіум, 2004. – 192 с.
15. Психология возрастных кризисов: Хрестоматия /Сост. К.В. Сельченко. – Мн.: Харвест, 2000. – 560 с.
16. Психология современного подростка /Под ред. Д.И. Фельдштейна. – М.: Педагогика, 1987. – 240 с.
17. Психология старости и старения. Хрестоматия /Краснова О.В., Лидерс А.Г. – М.: Академия, 2003. – 413 с.
18. Психология человека от рождения до смерти. – СПб.: Прайм – ЕВРОЗНАК, 2002.
19. Райс Ф. Психология подросткового и юношеского возраста. – СПб.: Издательство «Питер», 2000.

ХІІІ. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. <http://elibrary.kubg.edu.ua>
2. <http://psylib.kiev.ua/>
3. <http://academia-pc.com.ua/>
4. http://pidruchniki.ws/1584072037047/psihologiya/vikova_psihologiya

ЗМІСТ

I. Опис навчальної дисципліни	3
II. Мета та завдання навчальної дисципліни	4
III. Програма навчальної дисципліни	
<i>Змістовий модуль I</i>	6
<i>Змістовий модуль II</i>	7
<i>Змістовий модуль III</i>	10
IV. Структура навчальної дисципліни	13
V. Теми практичних занять	15
VI. Самостійна робота	19
VII. Навчально-методична карта дисципліни	20
VIII. Методи навчання	21
IX. Методи контролю	21
X. Розподіл балів, які отримують студенти.....	22
XI. Методичне забезпечення	23
XII. Рекомендована література.....	24
XIII. Інформаційні ресурси.....	25

Робоча програма навчальної дисципліни
«Психологія вікова»

Укладач: Музика Олена Оксентівна – доцент кафедри педагогіки і психології Київського університету імені Бориса Грінченка

Психологія вікова. Робоча програма навчальної дисципліни / Укладач: О.О. Музика. – К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2015. – 26 с.